

Forskning på bruk av lokale steinmaterialer

Foredragsholdere: Elena Scibilia, Marit Fladvad
Også på vegne av: Diego M. Barbieri, Karlis Rieksts, Benoit Loranger

Drømmevegen

Vi ønsker:

- God kvalitet
- God drenering
- God bæreevne
- Ingen teleskader
- Ingen sprekker

Samtidig:

- Lave kostnader
- Rask bygging

Denne vegen er et godt eksempel på en vegkonstruksjon med et komplisert skadebilde

Vegen er skadet av

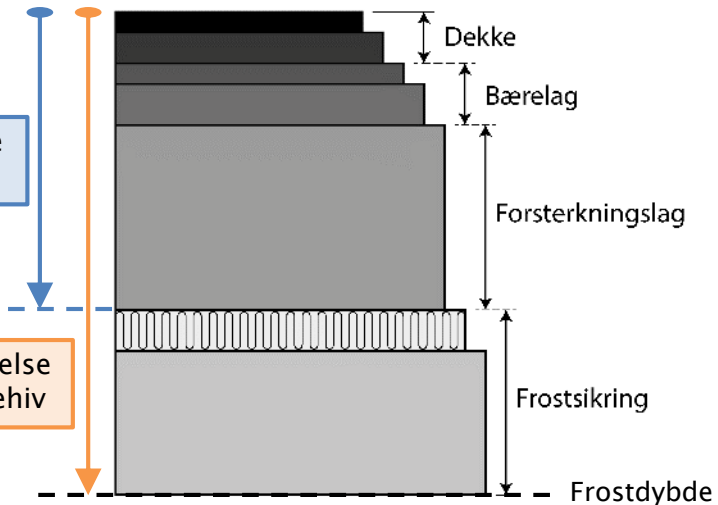
- spordannelse
- frostproblemer
- dårlig drenering

Lagoppbygging

Nødvendig tykkelse for bæreevne

Nødvendig tykkelse for å unngå telehiv

Transport av steinmaterialer

Fra uttaksstedet...

...til bruksstedet

Fakta fra NGU:

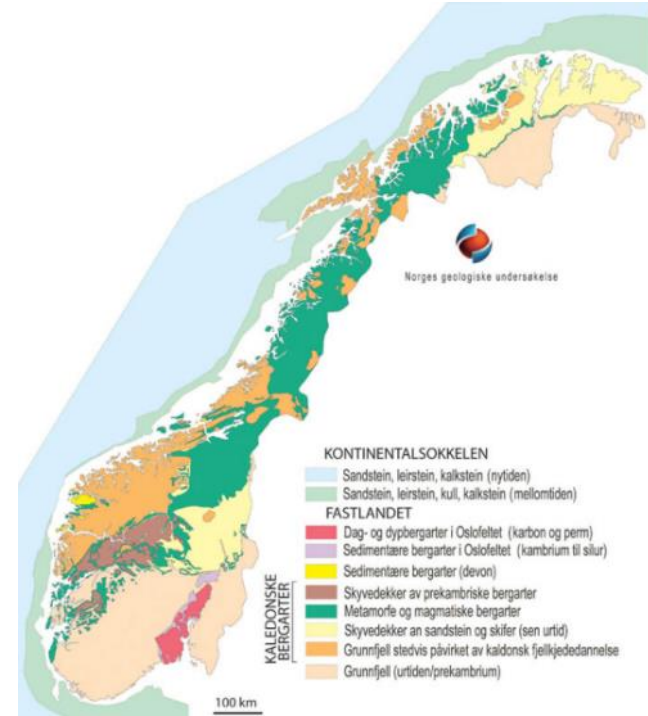
- Hver nordmann bruker 11 tonn pukk, grus og sand i året
- Hvert tonn pukk, grus og sand som brukes i Norge transporteres i gjennomsnitt 19 km
- Dersom pukk transporteres lenger enn 30 km koster transporten mer enn materialet i seg selv

Overskuddsmaterialer fra anlegg

1. Dagens retningslinjer stiller strenge krav til hvilke materialer som kan brukes i vegkonstruksjonen
2. Nye anleggsprosjekter, f.eks. ferjefri E39, genererer store masseoverskudd av sprengt stein

Variierende geologi i Norge

Krav til vegkonstruksjonen

Bæreevne

- Mekaniske egenskaper ←
- Gradering ←
- Deformasjonsegenskaper

Frostsikring

- Telefarlighet ←
- Varmestrøm (konveksjon)

Bruk av lokale steinmaterialer

PhD nr. 1
Marit Fladvad

PhD nr. 2
Diego M. Barbieri

Frostsikring av vei og jernbane

PhD nr. 3
Benoit Loranger

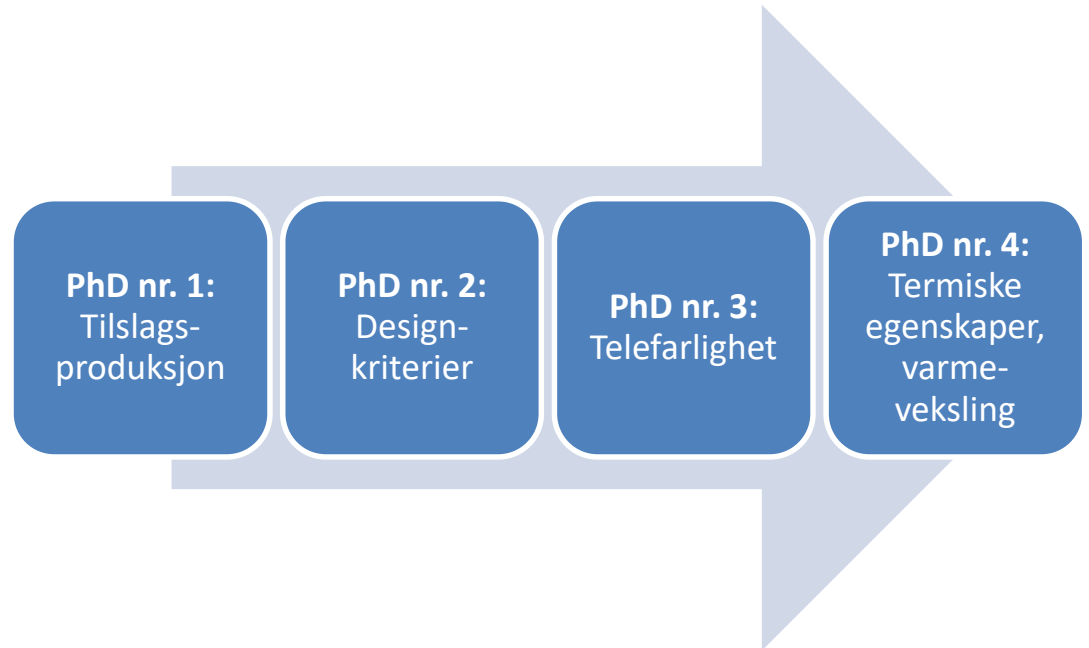

PhD nr. 4
Karlis Rieksts

Konseptet med fire PhD-oppgaver

Forskningen dekker fire aspekter av materialegenskaper:

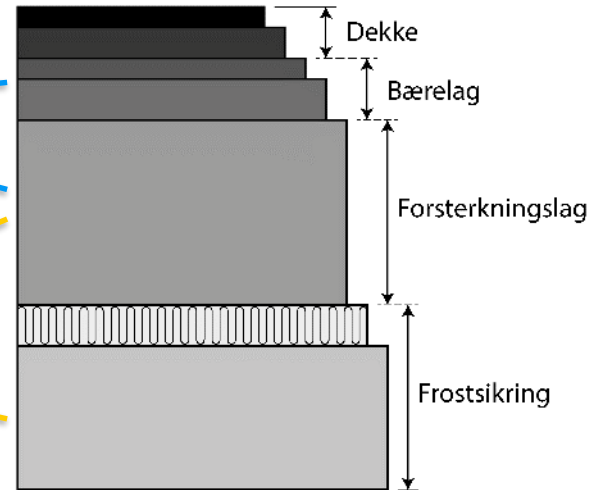
- a) geologiske egenskaper
- b) mekaniske egenskaper
- c) telefarlighet
- d) termiske egenskaper

Utnyttelse av lokale materialer – Kortreist stein

Diego M. Barbieri:
Bærelag og forsterkningslag

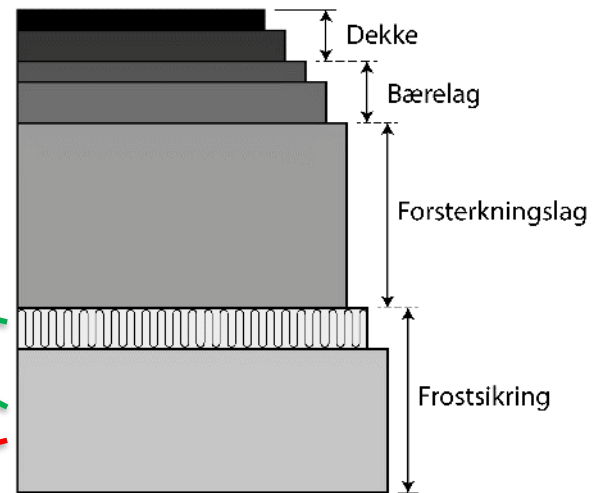
Marit Fladvad:
Forsterkningslag og frostsikringslag

Frostsikring

Karlis Rieksts:
Frostsikringslag

Benoit Loranger:
Frostsikringslag

Utnyttelse av lokale materialer

– Kortreist stein

Marit Fladvad

Like materialer – ulikt fokus

Forbedre svake materialer

Kan vi gjøre tiltak for å få svakt tilslag til å bli sterkere?

- Blande sterkt og svakt materiale
- Tilsetningsstoffer

Diego M. Barbieri

Produsere sterke materialer

Hvordan kan vi produsere sterkest mulig tilslag fra den steinen vi har tilgjengelig?

- Forbedre knuseprosessen
- Relevant kvalitetskontroll

Marit Fladvad

Forbedre svake materialer

Hvordan kan vi forbedre kvaliteten til svake materialer nok til at de kan brukes i vegkonstruksjonen?

Testmaterialer fra tunnelanlegg

Sterkt materiale

Materiale M1

LA-verdi:	17,3
Micro-Deval-verdi:	10,2

Svake materialer

Materiale M2

LA-verdi:	30,0
Micro-Deval-verdi:	23,6

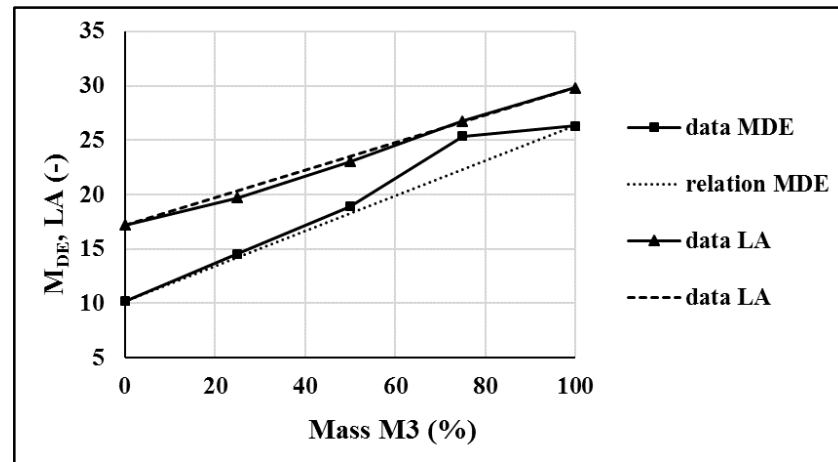
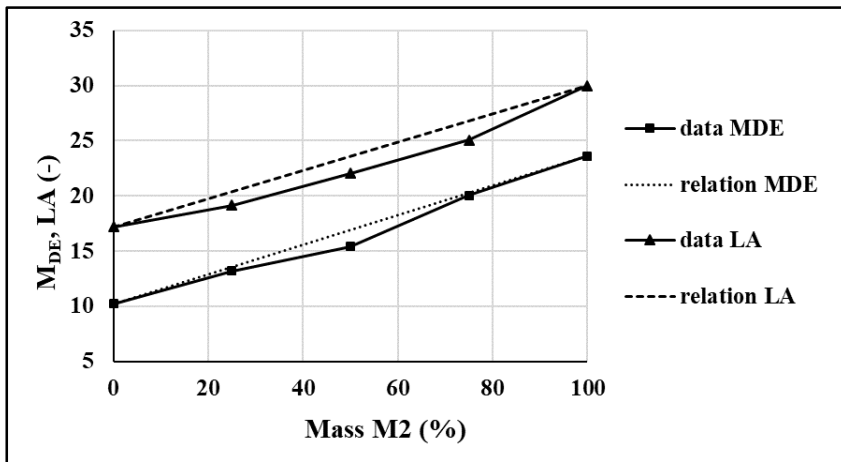

Materiale M3

LA-verdi:	29,8
Micro-Deval-verdi:	26,3

Blanding av sterkt og svakt materiale

Sterkt materiale	M1	LA = 17,2	$m_{DE} = 10,2$
Svake materialer	M2	LA = 30,0	$m_{DE} = 23,6$
	M3	LA = 29,8	$m_{DE} = 26,3$

Forsterke svake materialer med tilsetningsstoff

Kan tilsetningsstoffer

- gjøre steinmaterialet sterkere?
- gjøre det mulig å utnytte mer av de svake materialene?

To tilsetningsstoffer er undersøkt for effekt på

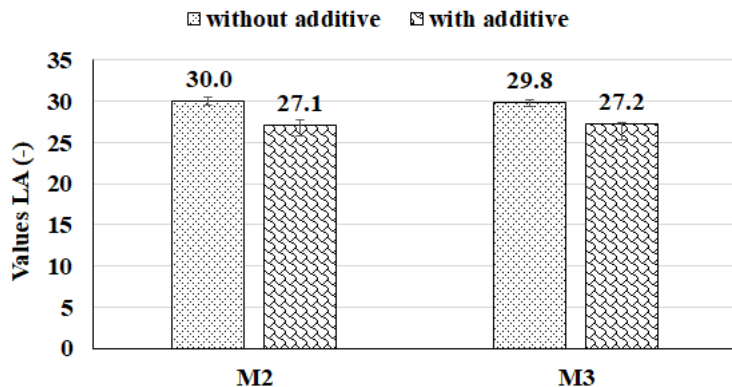
- mekanisk styrke
- stivhet

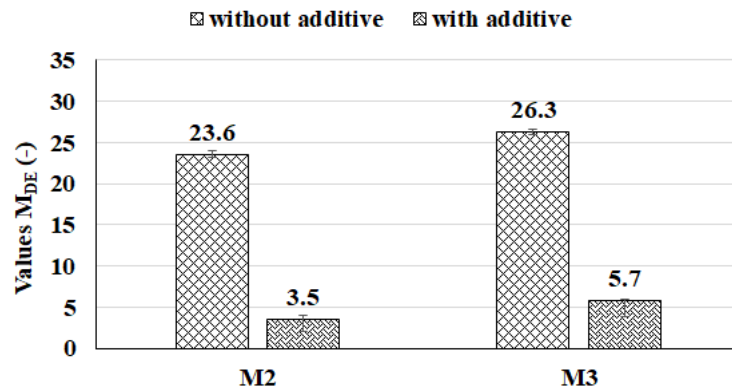
Tilsetningsstoff 1: Mekanisk styrke

Sammenligning av mekanisk styrke for materialene med og uten tilsetningsstoff 1:

Los Angeles

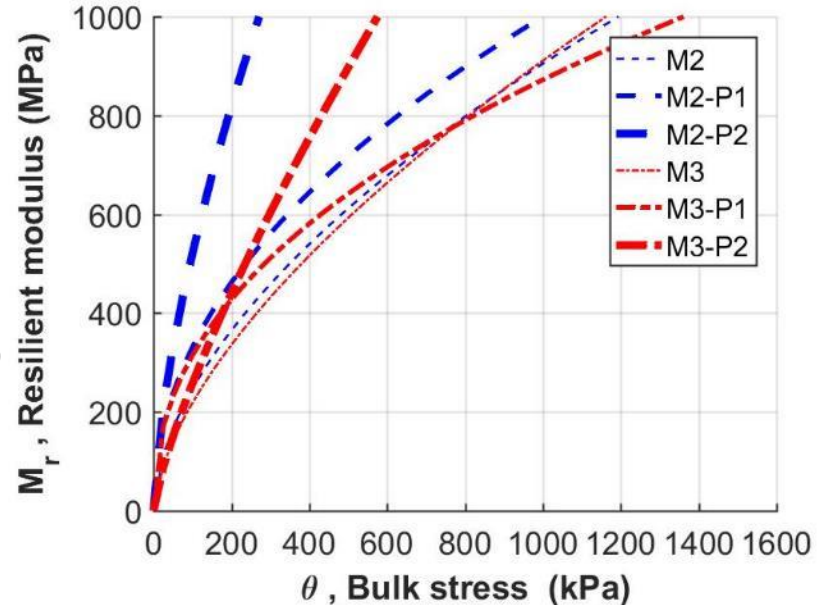
micro-Deval

Tilsetningsstoff 1: Stivhet

Materialets stivhet er beregnet på grunnlag av treaks-test

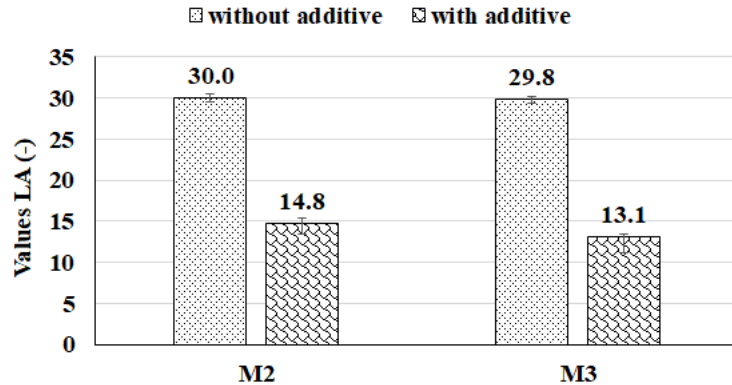
To ulike konsentrasjoner av tilsetningsstoff 1 er testet på de to svake materialene M2 og M3

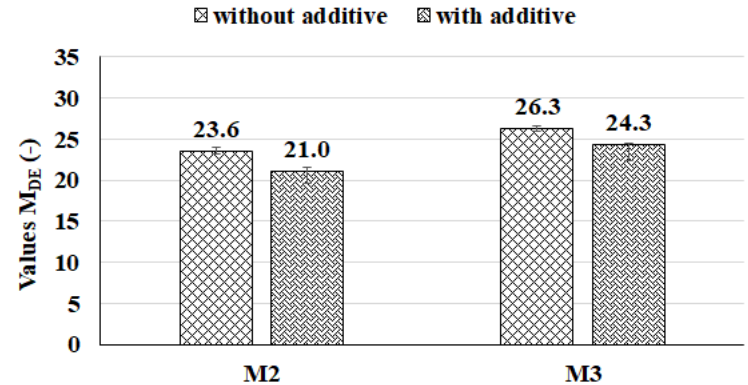
Tilsetningsstoff 2: Mekanisk styrke

Sammenligning av mekanisk styrke for materialene med og uten tilsetningsstoff 2:

Los Angeles

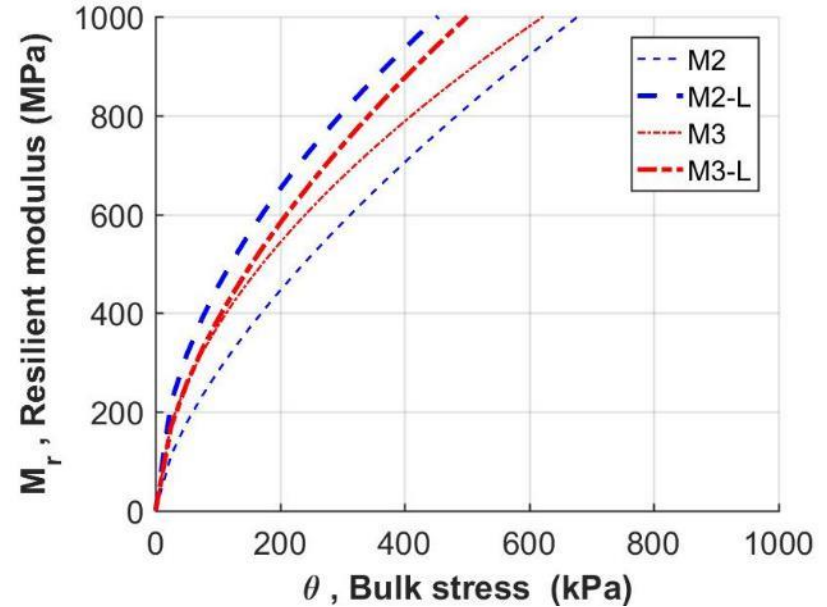

micro-Deval

Tilsetningsstoff 2: Stivhet

Materialets stivhet er beregnet på grunnlag av treaks-test

Produsere sterke materialer

Hvordan få best mulig kvalitet ut fra den bergmassen vi har tilgjengelig?

Er det forskjell på å produsere i pukkverk og på anlegg?

I pukkverk

- Jevn, kontrollert geologi
- Stabil knuseprosess tilpasset materialet i bruddet

Vi kan si "fra dette bruddet får vi denne kvaliteten"

På (tunnel)anlegg

- Stor variasjon i geologi
- Usikkert om variasjonene fanges opp
- Knuseverket er ikke optimalt tilpasset til alle variasjonene

Usikkert hvilken kvalitet som produseres

Hvor store kvalitetsvariasjoner kan vi få bare ved å endre på knuseprosessen?

Hvor representativ er kvaliteten vi måler?

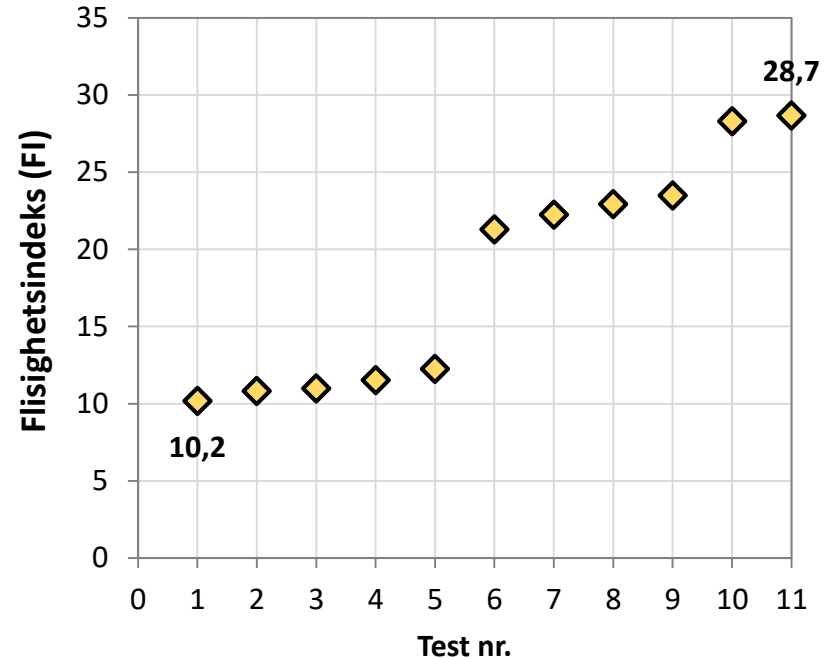
Ett materiale testet:

Granodioritt, $LA = 26$, $M_{DE} = 9$

Variasjoner i knuseprosessen:

- Knuseråpning
- Fyllingsgrad
- Hastighet på knuseren

Store variasjoner i kornform:

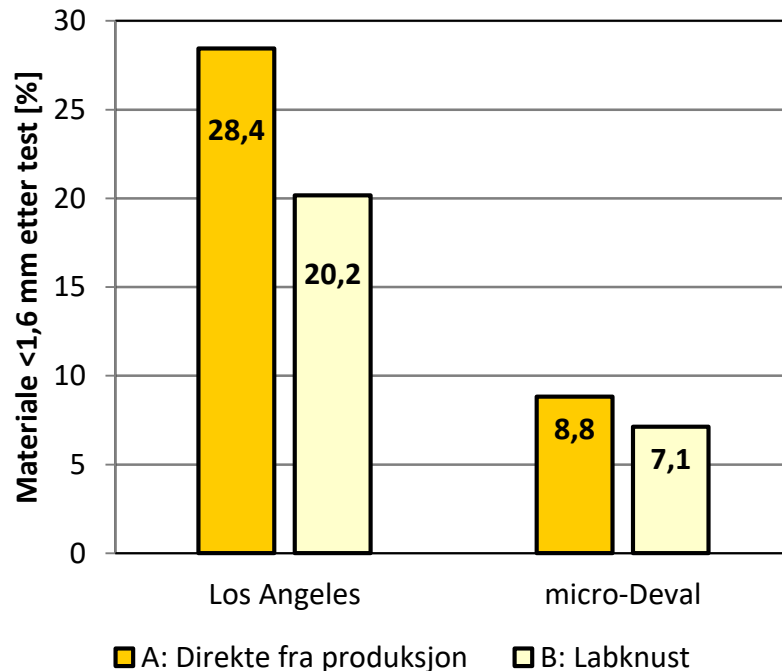
Dokumenterer vi riktig kvalitet?

Mekaniske egenskaper:

Den tradisjonelle kvalitetskontrollen kjøres på materiale i størrelsen 10-14 mm, mens materialet vi bruker i forsterkningslag ofte er 22/120 mm.

Sammenligning:

- A:** Tester 10-14 mm direkte fra produksjon
- B:** Tester 10-14 mm labknust fra 32-63 mm

Ett testmateriale – store kvalitetsvariasjoner

Deklarert LA-verdi: 26,0

Høyeste målte LA-verdi: **31,0** (direkte fra produksjon)

Laveste målte LA-verdi: **17,5** (labknust)

Variasjoner også når materialet er “forbedret” med labknusing:

Høyeste LA-verdi 22,0

Laveste LA-verdi 17,5

Frostsikring

– Frostsikring av veg og jernbane

Elena Scibilia

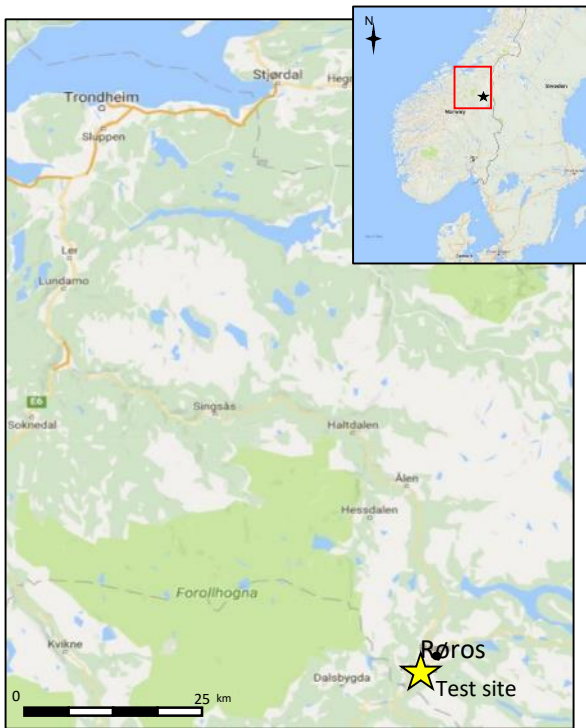
Fv26, Alta

Foto: Lars Andreas Solås

Feltundersøkelser

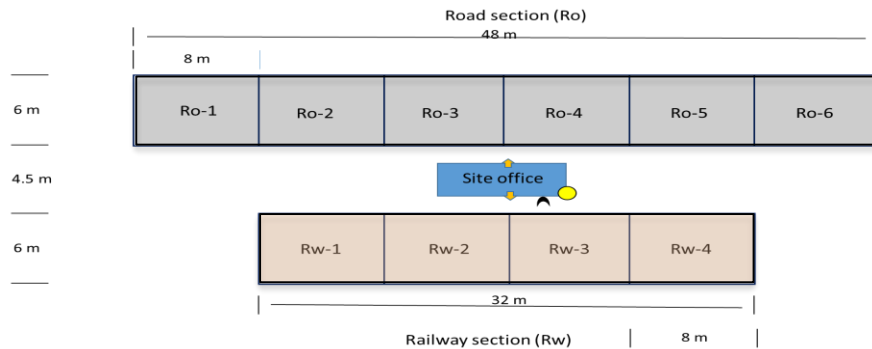
Feltforsøk på Røros

Vegseksjoner

Jernbaneseksjoner

Ulik gradering: Vegseksjon Ro-1 – Ro-3

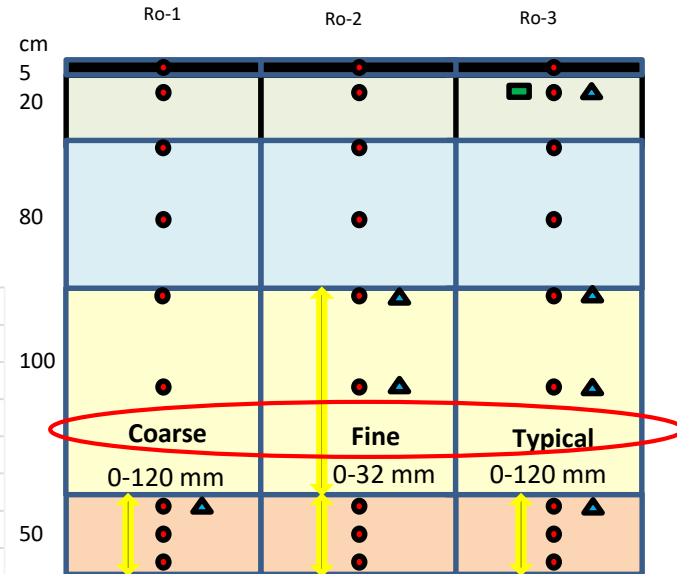
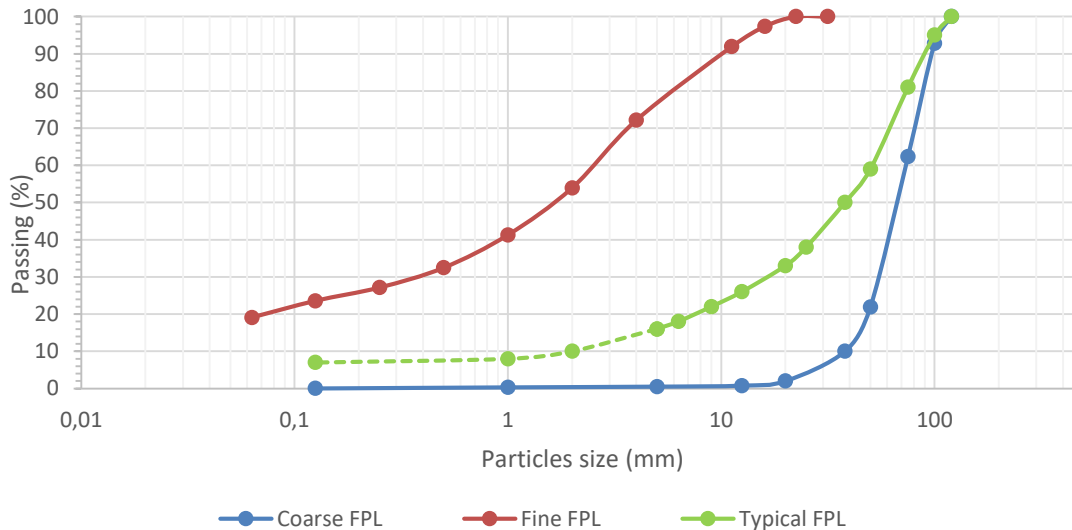
Tre ulike graderinger i frostsikringslaget:

Ro-1: 0-120 mm, 'Coarse'

Ro-2: 0-32 mm, 'Fine'

Ro-3: 0-120 mm, 'Typical'

Grading Curves of Frost Protection Layer, Rørørs Test Site

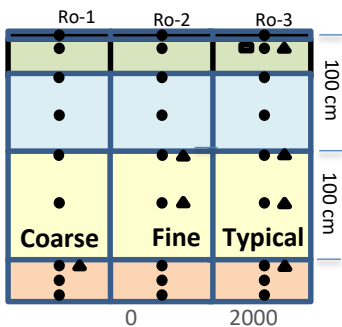

● - Temperature sensors

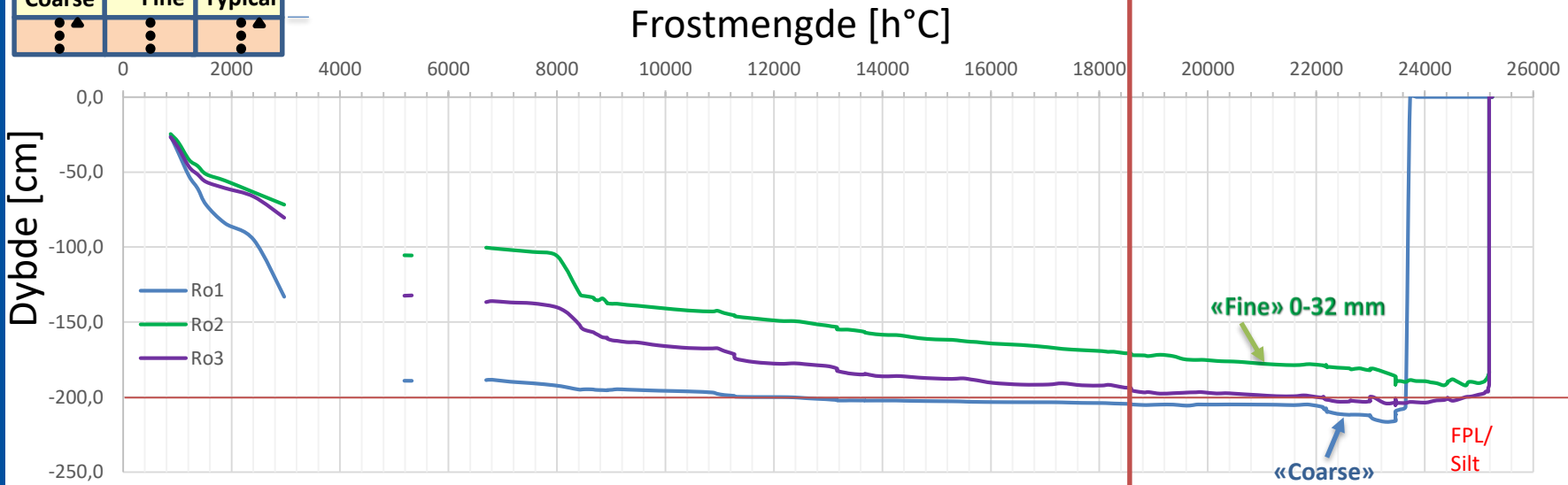
Overbygningstykkelse: 200 cm

Frostnedtrengning vegseksjon Ro-1 – Ro-3

!!! I januar nådde frosten gjennom vegoverbygningen og ned til silten i undergrunnen

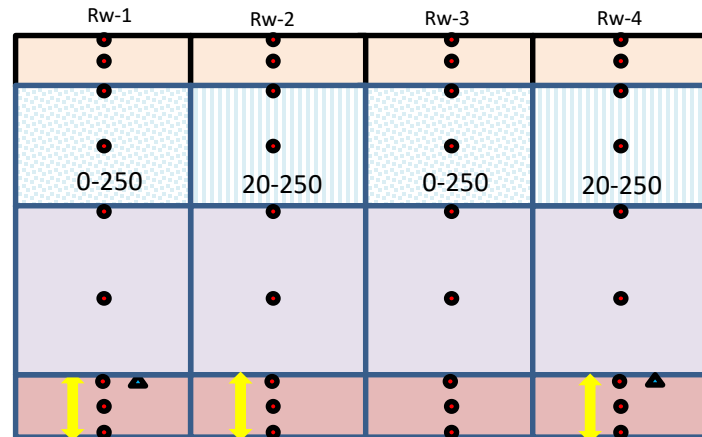
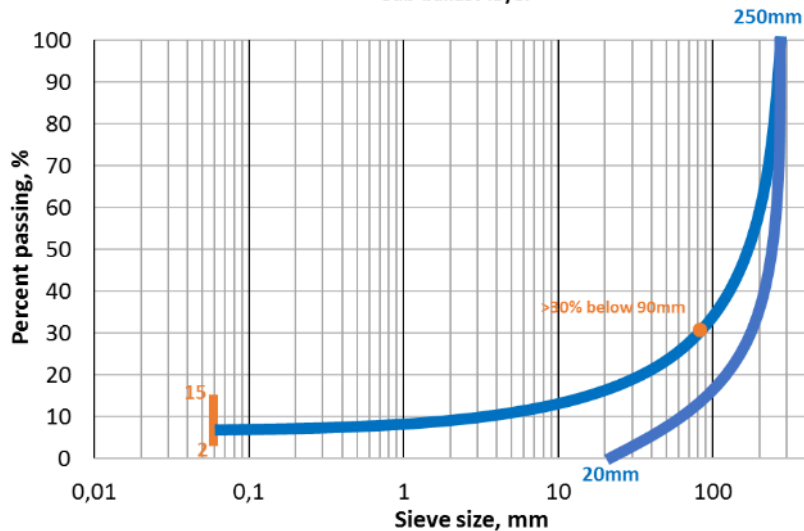

Maksimal frostnedtrengning (januar) Ro1: -216,5; Ro2: -192,3; Ro3: -204,3

Ulik gradering: Jernbaneseksjoner (Rw1 – Rw4)

To ulike graderinger i forsterkningslag for jernbaneseksjonene:

- **0-250 mm** (Rw1 og Rw3)
  - **20-250 mm** (Rw2 og Rw4)
- Sub-ballast layer

Ulik mineralogi

Overbygningstykkelse 200 cm

Forsterkningslag RW1 – RW4: Varierende gradering og mineralogi

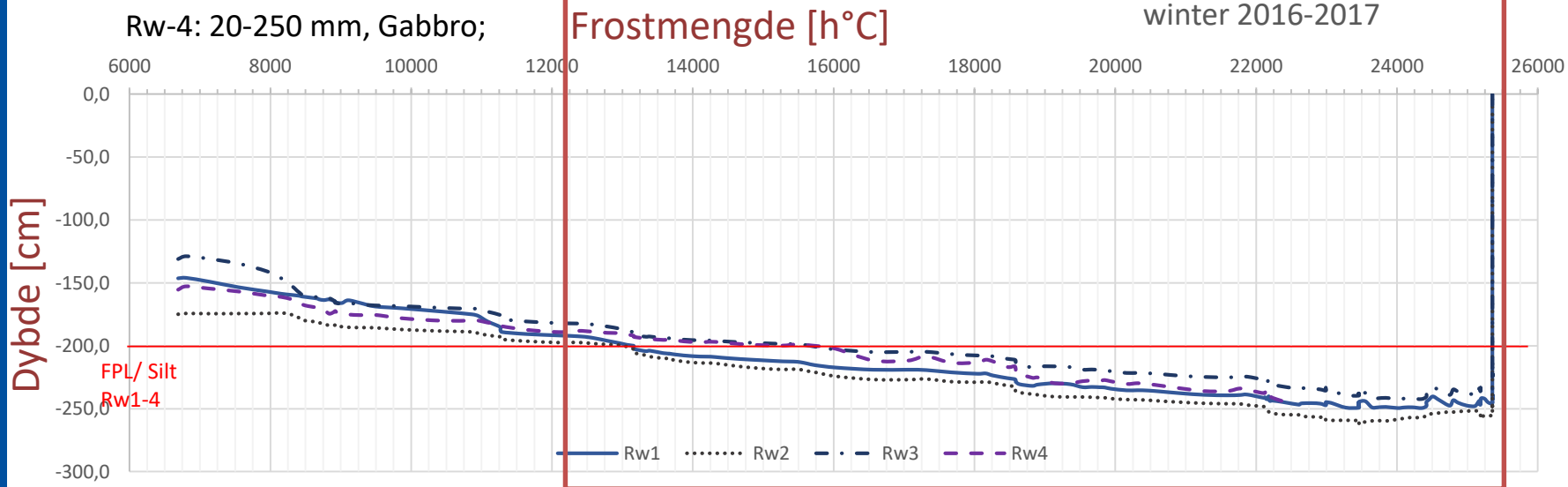
Rw-1: 0-250 mm, Quartzite;

Rw-2: 20-250 mm, Quartzite;

Rw-3: 0-250 mm, Gabbro;

Rw-4: 20-250 mm, Gabbro;

!!! I desember nådde frosten ned til siltlaget under underbygningen

Laboratorieundersøkelser

To hovedtema:

Telehivproblemer

- Telehivpotensial (SP)

Varmeoverførings- mekanismer

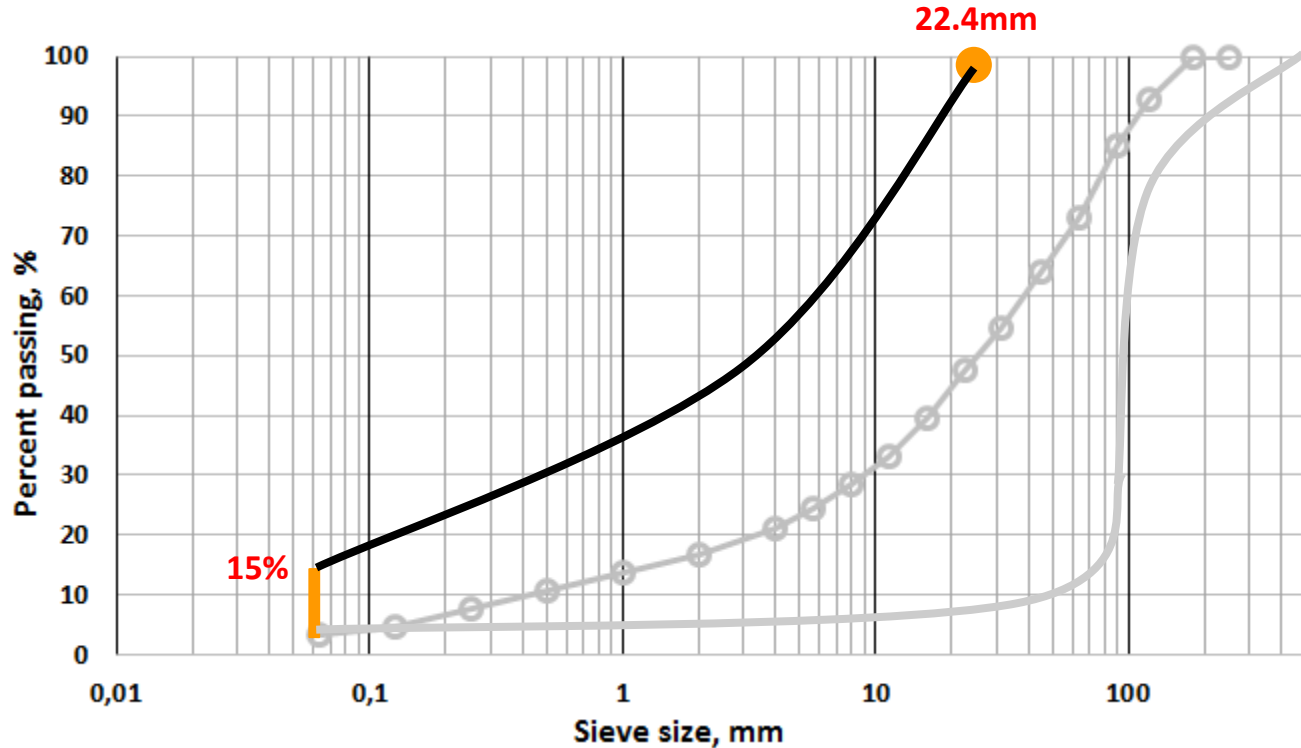
- Liten skala (termisk ledningsevne)
- Stor skala (konveksjon, varmeledning, stråling)

Tema N3

Finstoffinnhold vil være vanskelig å kontrollere på grunn av variasjon i bergarter fra sted til sted.

Doktorgradsprosjekt N3 (gjort av Benoit Loranger) skal derfor undersøke effekten av økende finstoffmengde og finstoffets mineralogi på teleproblemer under frysing og tining.

Største sidekant $D_{\max}$ 500 mm.

Andelen materiale ≤ 90 mm skal minst være 30 %.

Andelen finstoff: 2-15 % (dvs. andel materiale < 0.063 mm i forhold til materialet < 22.4 mm)

Frysetest: telehivpotensial

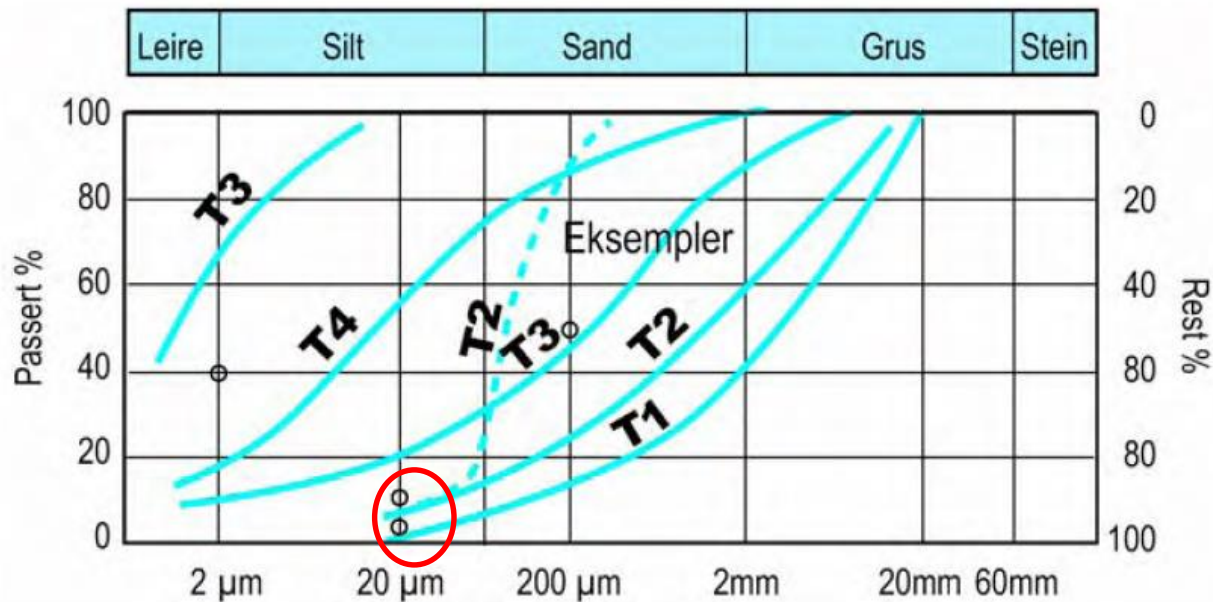
Trykk

vannforsyning

Behov for å evaluere telefarlighetsklassifiseringen

- T1 – ikke telefarlig
- T2 – litt telefarlig
- T3 – middels telefarlig
- T4 – meget telefarlig

Basert på materiale <22,4 mm, opprinnelig for <19 mm

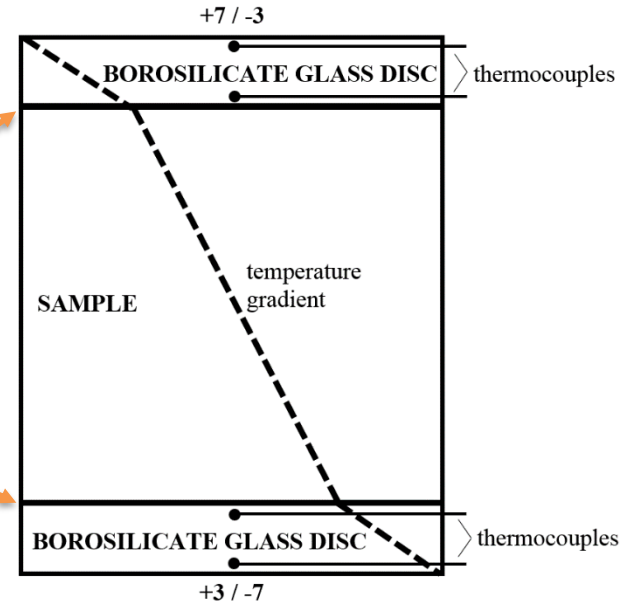
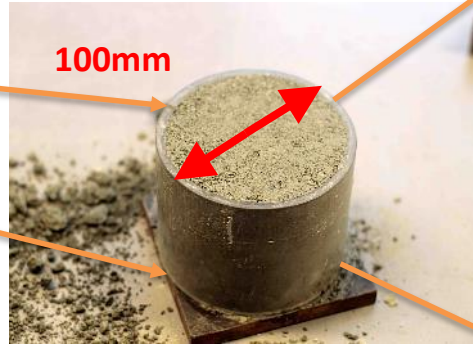
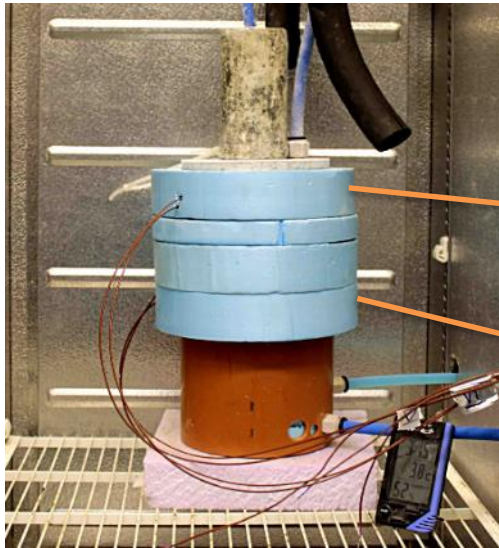
Tema N4

Doktorgradsprosjekt N4 (gjort av Karlis Rieksts)

Undersøker hvordan gradering og mineralogi i pukkmaterialer påvirker varmetransport gjennom granulære lag, og hvor dypt frosten trenger ned i konstruksjonen.

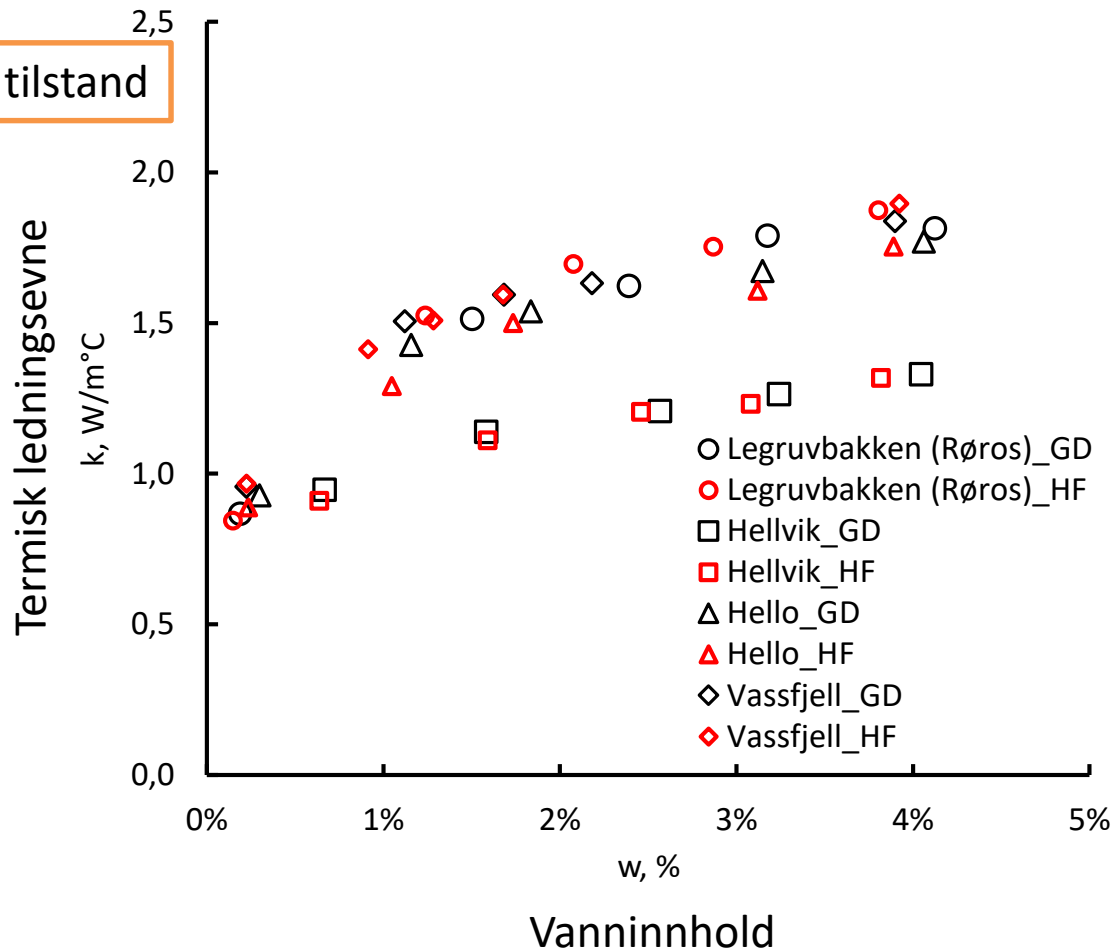

Labforsøk i liten skala (termisk ledningsevne)

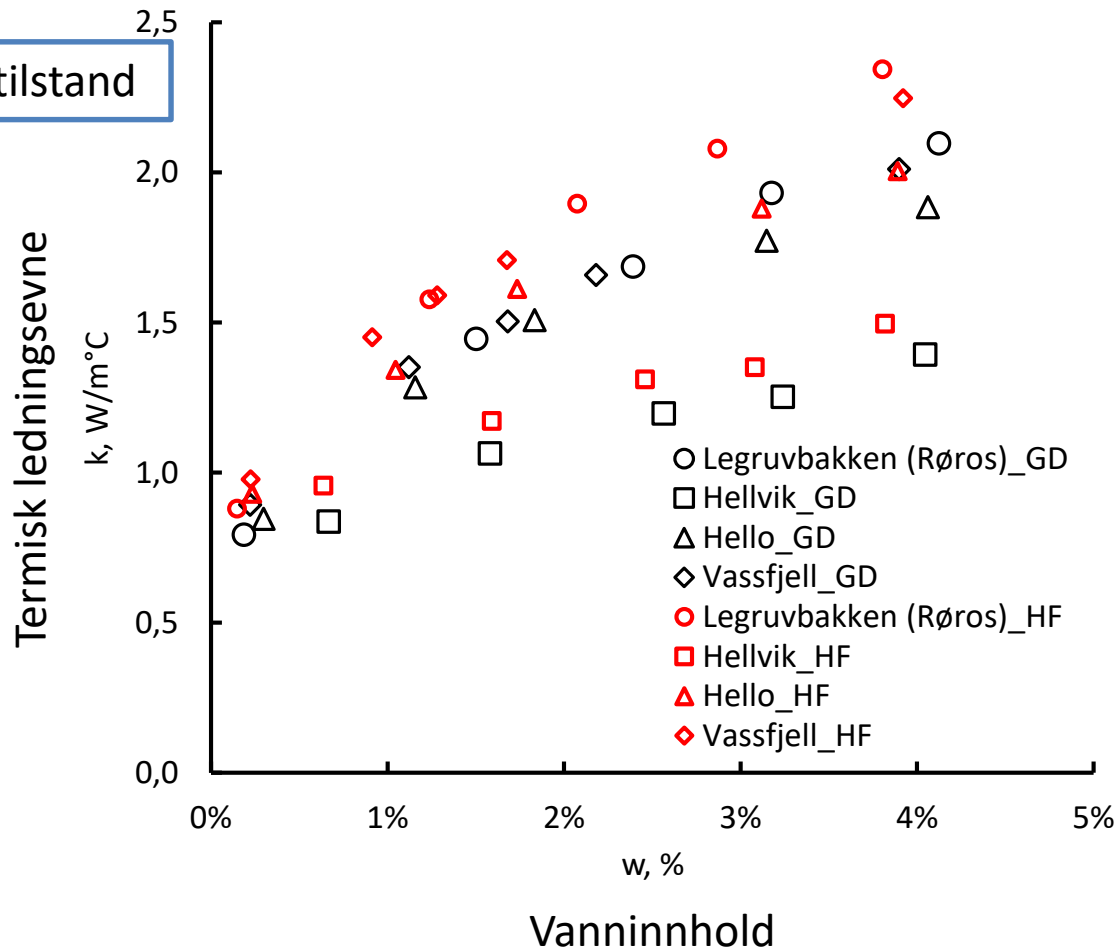

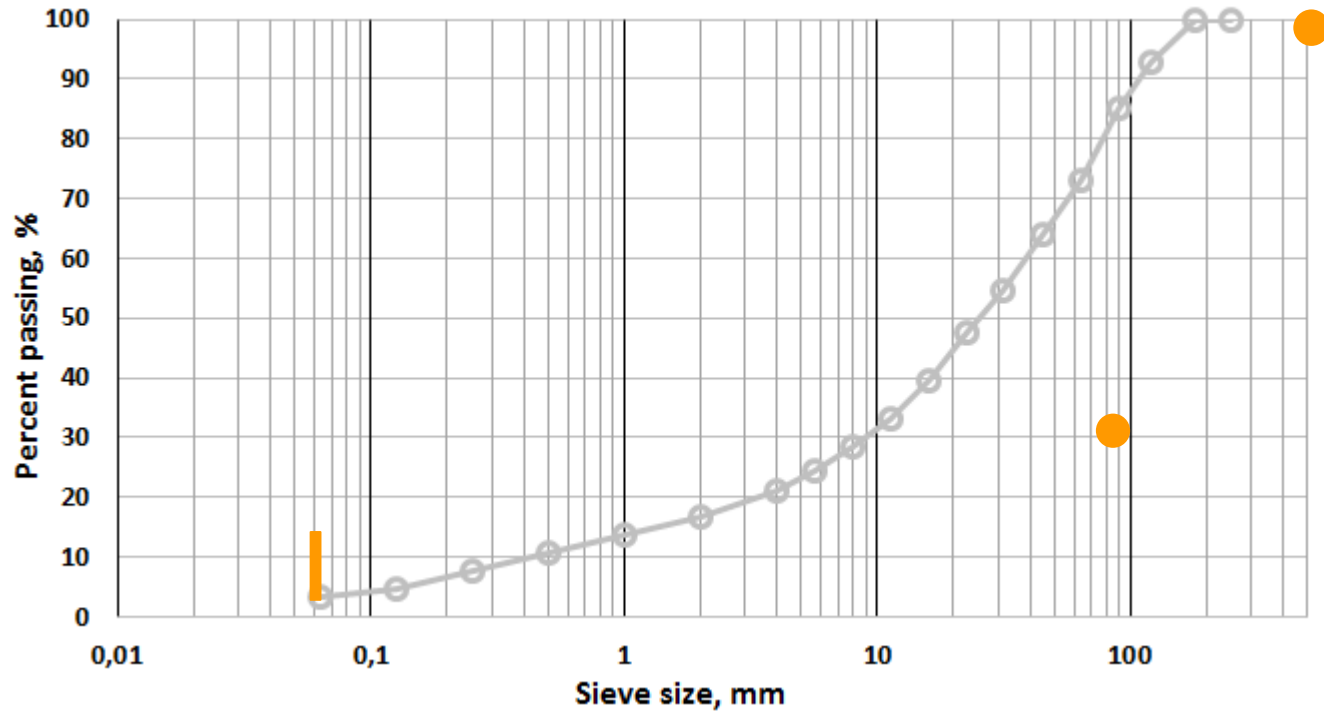
Kornstørrelse 0-16 mm

Ufrossen tilstand

Frossen tilstand

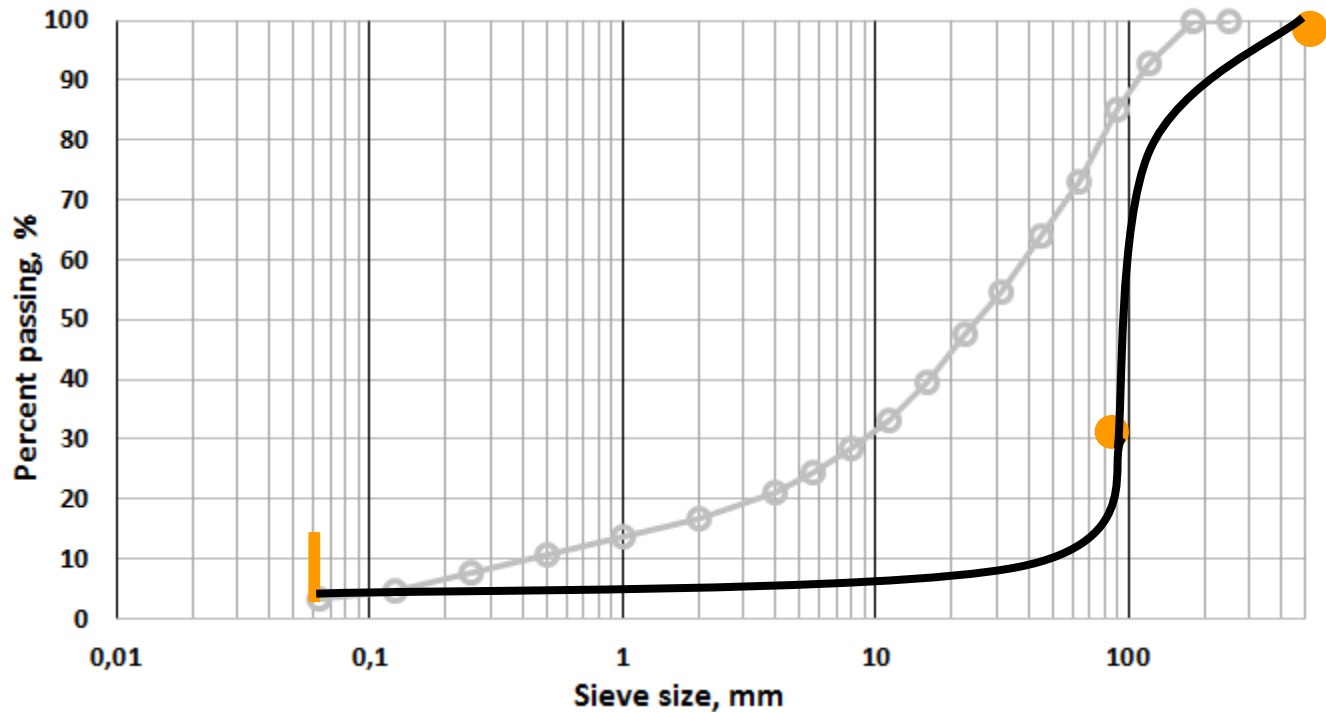

Største sidekant $D_{\max}$ 500 mm.

Andelen materiale ≤ 90 mm skal minst være 30 %.

Andelen finstoff: 2-15 % (dvs. andel materiale < 0.063 mm i forhold til materialet < 22.4 mm)

Største sidekant $D_{\max}$ 500 mm.

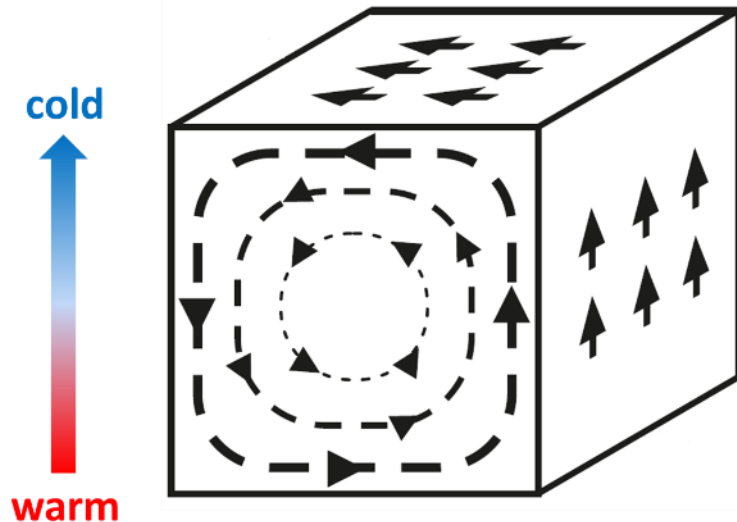
Andelen materiale ≤ 90 mm skal minst være 30 %.

Andelen finstoff: 2-15 % (dvs. andel materiale < 0.063 mm i forhold til materialet < 22.4 mm)

Konveksjon - «varmestrøm»

Når et materiale er kaldt på toppen og varmt på bunnen, som når et frostsikringslag fryser, oppstår det en varmestrøm gjennom materialet.

I åpne materialer vil dette føre til at frosten trenger fortere ned i materialet.

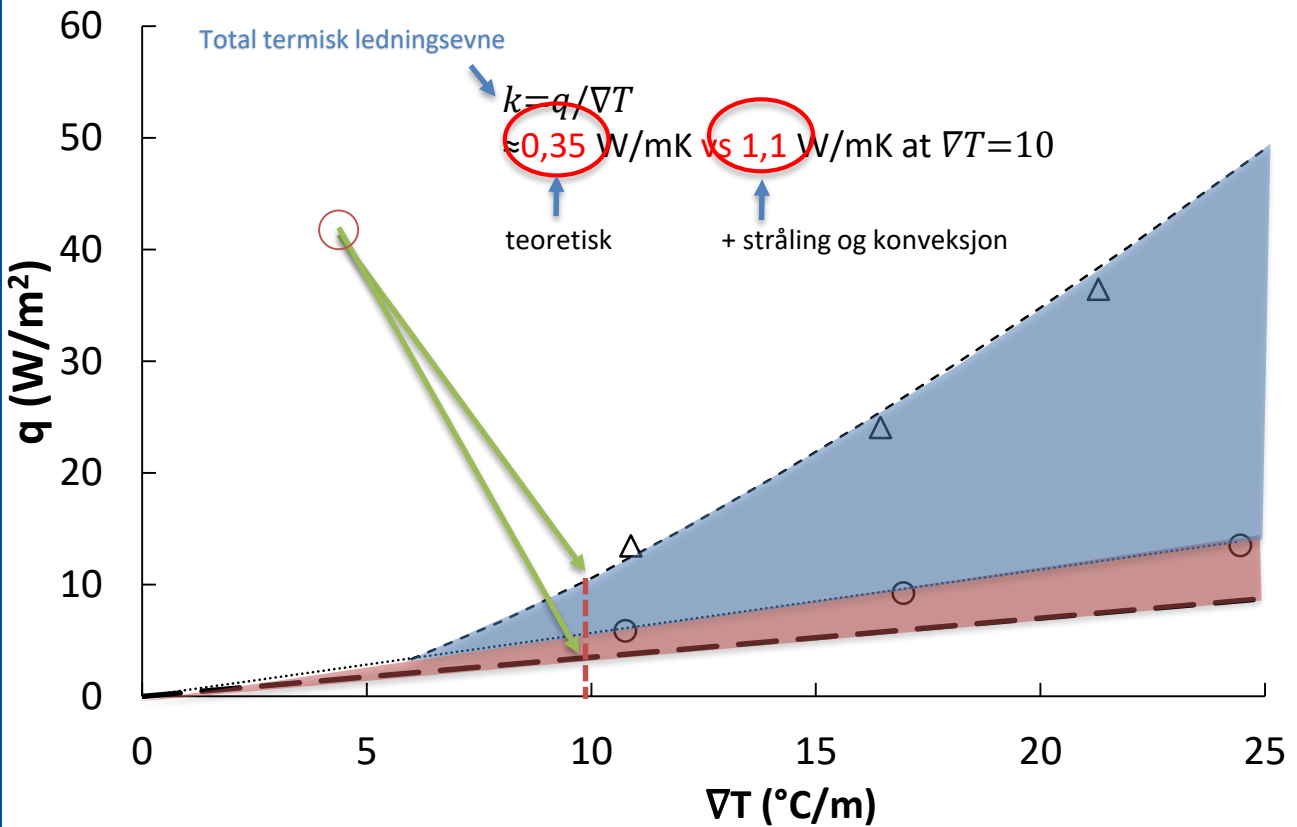

Varmeoverføringsmekanismer:

- konveksjon
- ledning
- stråling

Effekten av konveksjon og stråling

- Beregnede/teoretiske verdier
- Bidrag fra ledning, stråling og konveksjon
- Bidrag fra ledning og stråling

Stefan Equation

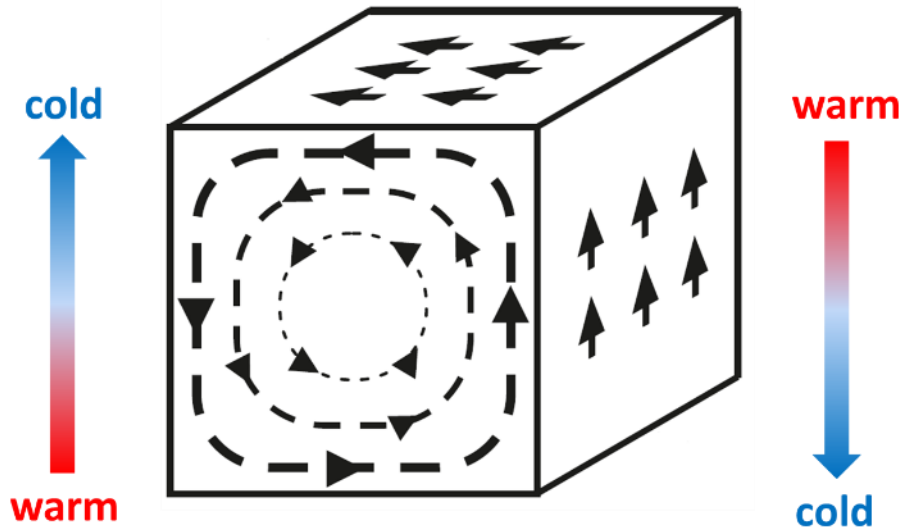
$$X = \sqrt{\frac{2k_f n_f I_G}{L_s}}$$

Frost penetration depth

Labforsøk i stor skala

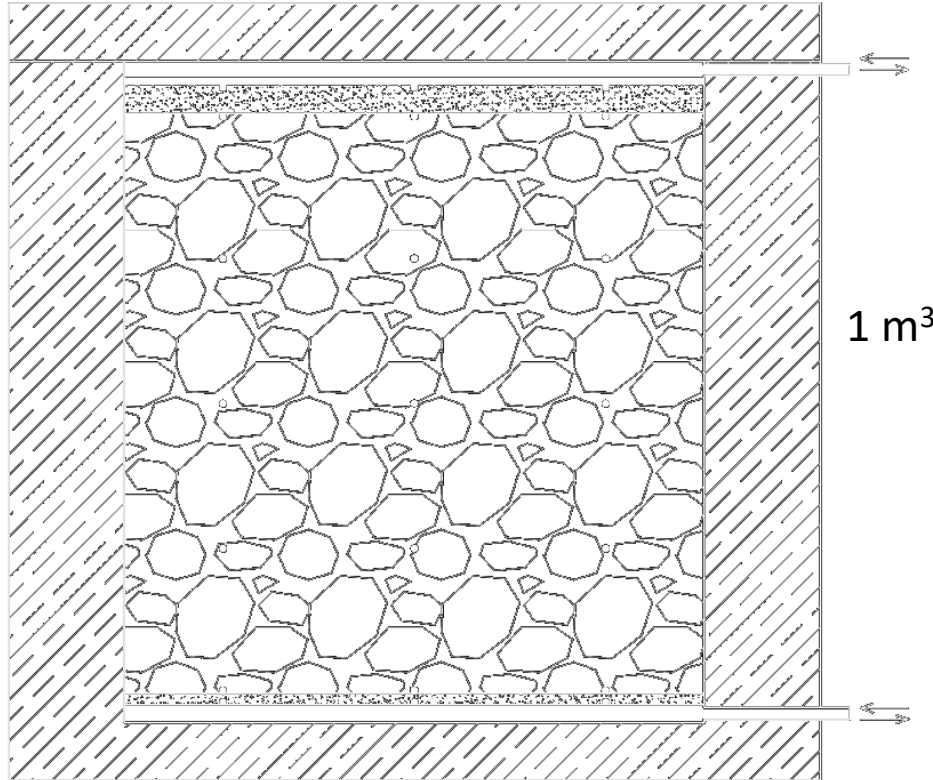
materiale: 0 - 200 mm

Varmeoverføringsmekanismer:

- konveksjon
- ledning
- stråling

Labforsøk i stor skala

Konklusjoner:

Bæreevne:

- Kvalitet er ikke en konstant verdi gitt fra de geologiske forutsetningene
- Det er mulig å få høyere utnyttelsesgrad på tunnelmasser på veganlegg
- Vi bør kontrollere kvalitet på andre måter enn i dag

Frostsikkerhet:

- Vi burde bruke mer finkornig materiale i frostsikringslag enn det som er dagens praksis
- Materialet bør være finkornig nok til at vi unngår konveksjon, og grovkornig nok til å unngå islinser

Vegen videre

De fire PhD-oppgavene nærmer seg slutten, men vi ønsker å bruke den nye kunnskapen fra PhD-prosjektene videre i nye forskningsprosjekter.

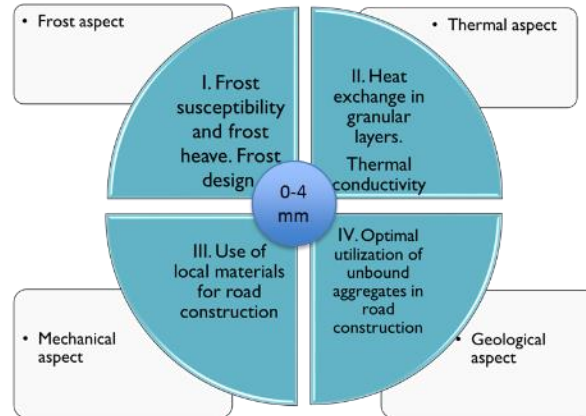
«Utnyttelse av overskuddsmaterialer»

Vi leter etter partnere til et nytt prosjekt, der fokusområdet er bruk av overskuddsmaterialer (f.eks. 0/4 mm) til frostsikringslag.

Vi ønsker å undersøke

- telefarlighet,
- vannømfintlighet,
- ulik knuseteknikk
- mekaniske egenskaper

for slike materialer og prøve ut mulige løsninger for å forbedre disse egenskapene.

TAKK FOR OSS!

Elena Scibilia, NTNU Institutt for bygg og miljø, elena.kuznetsova@ntnu.no

Marit Fladvad, Statens vegvesen & NTNU Institutt for geovitenskap og petroleum